

5203-osios GUID

Bendradarbiavimas atliekant
tarptautinių aplinkos
apsaugos susitarimų auditus

INTOSAI gairės parengtos
Tarptautinės aukščiausiųjų audito
institucijų organizacijos (INTOSAI)
kaip INTOSAI profesinių nutarimų
sistemos dalis. Daugiau
informacijos galima rasti adresu
www.issai.org

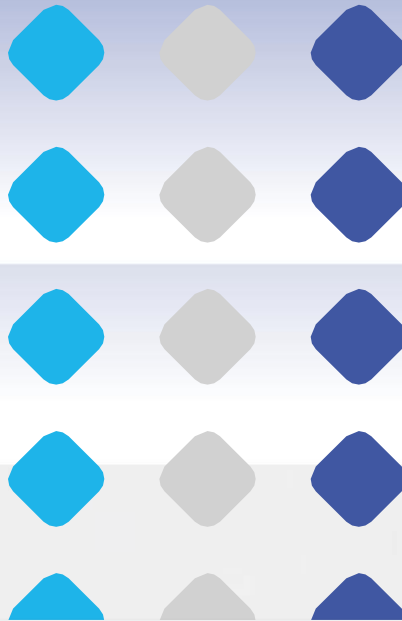

INTOSAI

Iki IFPP dokumentas – šis dokumentas buvo parengtas iki
sukuriant INTOSAI profesinių nutarimų sistemą (IFPP)
2016 m., todėl formalia paskirtimi gali skirtis nuo naujausių
INTOSAI audito gairių.

INTOSAI

INTOSAI 2019 m.

- 1) 2001 m. patvirtintas kaip INTOSAI dokumentas pavadinimu „Aplinkosaugos susitarimų auditas“.
- 2) 2010 m. dokumentas įtrauktas į TAAIS sistemą kaip 5140-asis TAAIS.
- 3) 2016 m. peržiūrėtas dokumento turinys ir jis pervadintas į „Kaip AAI gali bendradarbiauti dėl tarptautinių aplinkosaugos susitarimų audito“.
- 4) Sukūrus INTOSAI profesinių nutarimų sistemą (IFPP), dokumentas pervadintas 5203-osiomis GUID „Bendradarbiavimas atliekant tarptautinių aplinkos apsaugos susitarimų auditą“ ir 2019 metais atlikti redakciniai pakeitimai.

5203-ąsias GUID galima rasti anglų kalba.

TURINYS

SANTRUMPŲ IR AKRONIMŲ SĄRAŠAS	5
A. ĮVADAS	7
B. TIKSLAI	10
C. BENDROSIOS SĄVOKOS	11
Tarptautinė aplinkosaugos sutartis / susitarimas	11
Bendrų auditų apibrėžtis	12
D. BENDRŲ AUDITŲ TIPAI	13
D.1. Lygiagretieji auditai	14
D.1.1. Apibrėžtis	14
D.1.2. Privalumai	15
D.1.3. Trūkumai	15
D.1.4. Kiti pastebėjimai	16
D.1.5. Lygiagrečių / paralelinių auditų pavyzdžiai	17
D.2. Jungtiniai auditai	18
D.2.1. Apibrėžtis	18
D.2.2. Privalumai	18
D.2.3. Trūkumai	19
D.2.4. Kiti pastebėjimai	19
D.2.5. Jungtinių auditų pavyzdžiai	20
D.3. Koordinuoti auditai	21
D.3.1. Apibrėžtis	21
D.3.2. Privalumai ir trūkumai	21
D.3.3. Koordinuotų auditų pavyzdžiai	21
D.4. Dalijimosi žiniomis koncepcija	23

E. AAI BENDRADARBIAVIMO METODAI	25
E.1. Tarptautinių aplinkosaugos susitarimų bendrų auditų žingsniai	25
E.1.1. Pirmasis žingsnis – auditų planavimas	25
E.1.2. Antrasis žingsnis – auditų atlikimas	27
E.1.3. Trečiasis žingsnis – auditų ataskaitų teikimas	30
E.1.4. Ketvirtasis žingsnis – auditų įvertinimas	30
E.2. INTOSAI ir aplinkosaugos auditorių vaidmuo atliekant bendrus auditus	31
E.2.1. INTOSAI tarpininko vaidmuo	31
E.2.2. Aplinkosaugos auditorių vaidmuo	32
E.3. Keitimasis informacija	32
F. METODIKA	34
G. VAIDMENYS IR ATSAKOMYBĖS	35

SANTRUMPŲ IR AKRONIMŲ SĄRAŠAS

AAI – aukščiausiosios audito institucijos

ACAG – Australazijos generalinių auditorių taryba

ADB – Azijos plėtros bankas

AFROSAI – Afrikos aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

ARABOSAI – Arabų šalių aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

ASOSAI – Azijos aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

BJV – Biologinės įvairovės konvencija

BVA – bendras veiklos auditas

CAROSAI – Karibų aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

COMTEMA – Specialioji techninė aplinkos komisija

EMAS – Europos Sąjungos aplinkosaugos vadybos ir audito schema

EUROSAI – Europos aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

FSM – Mikronezijos Federacinės Valstijos

GAO – Vyriausybės atskaitomybės institucija

GEO – Pasaulio aplinkosaugos apžvalga

IDI – INTOSAI Plėtros iniciatyva

INCOSAI – Tarptautinis aukščiausiųjų audito institucijų kongresas

INTOSAI – Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

JTAP – Jungtinių Tautų aplinkos apsaugos programa

JTBKKK – Jungtinių Tautų Bendroji klimato kaitos konvencija

MEA – daugiašaliai aplinkosaugos susitarimai

MPD – Meteorologinių paslaugų departamentas

OAG – Generalinio auditoriaus institucija

OLACEFS – Lotynų Amerikos ir Karibų aukščiausiųjų audito institucijų organizacija

PASAI – Ramiojo vandenyno aukščiausiųjų audito institucijų asociacija

PRAI – Ramiojo vandenyno regioninio audito iniciatyva

RWGEA – Regioninė aplinkosaugos audito darbo grupė

SC – valdymo komitetas

SPREP – Ramiojo vandenyno regioninės aplinkos programos sekretoriatas

TAAIS – tarptautiniai aukščiausiųjų audito institucijų standartai

WCPO – vakarinė ir centrinė Ramiojo vandenyno dalis

WGEA – Aplinkosaugos audito darbo grupė

- 1) Per pastaruosius keletą dešimtmečių vyriausybės sudarė tarptautines ir tarpregionines sutartis ir sėkmingai vedė derybas globaliais aplinkosaugos klausimais, pradedant nuo klimato kaitos, biologinės įvairovės bei dykumėjimo ir baigiant pavojingomis atliekomis ir cheminėmis medžiagomis, atsinaujinančia energija bei energijos taupymu. Tarpvalstybinis aplinkosaugos klausimų ir vyriausybės aplinkosaugos politikos pobūdis rodo, kad AAI bendradarbiavimas yra pageidautinas.
- 2) Tai lėmė didėjantis pasaulinių ir regioninių susitarimų, susijusių su aplinkosaugos klausimais, skaičius, o Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų, Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės, Oslo ir Paryžiaus konvencijos dėl jūros teršimo prevencijos, Jungtinių Tautų Bendroji klimato kaitos konvencija (JTBBKK) ir Biologinės įvairovės konvencija (BĮV) yra tik keletas konvencijų / tarptautinių susitarimų / sutarčių pavyzdžių.
- 3) Visuotiniai klausimai, susiję su įvairiomis aplinkos apsaugos problemomis, buvo įtraukti į tarptautines sutartis / susitarimus, kuriuos 2009 m. nustatė Jungtinių Tautų aplinkos apsaugos programa (JTAP). Remiantis naujausiais tyrimais, daugeliu atvejų daugiašalių aplinkosaugos susitarimų įgyvendinimo, atitikties ir efektyvumo vertinimas yra sudėtingas procesas dėl duomenų trūkumo, konceptualių sunkumų ir metodinių problemų. Dauguma aukščiausiųjų audito institucijų (AAI), turinčių specifinę kompetenciją, yra išskirtinai pasirengusios įvertinti šiuos trūkumus ir apie esminius klausimus dėl duomenų ir informacijos prieinamumo ir tinkamumo, kaip ir dėl vyriausybės politikos, susijusios su priimtais tarptautiniais įsipareigojimais, laikymosi ir efektyvumo pranešti parlamentui, taip pat informuoti nacionalinę ir tarptautinę bendruomenę¹.
- 4) (Ši pastraipa buvo pašalinta)

¹ Daugiašalių aplinkosaugos susitarimų (DAS) įgyvendinimo auditas: pradžios auditoriams (angl. *Auditing the Implementation of Multilateral Environmental Agreements (MEAs) – Primer for Auditors*).

- 5) (Ši pastraipa buvo pašalinta)
- 6) (Ši pastraipa buvo pašalinta)
- 7) Tokie aplinkosaugos auditai yra svarbūs dėl dviejų priežasčių. Pirma, dauguma aplinkosaugos problemų yra tarpvalstybinio pobūdžio. Tokios aplinkos problemos kaip pasaulinis atšilimas, rūgštieji lietūs ir vandenynų tarša yra pasaulinės problemos. Regioniniai aplinkosaugos klausimai taip pat dažnai peržengia valstybių sienas, pavyzdžiui, didelių upių vandens kokybė, žuvų išteklių ir žvejyba bei nusikaltimų aplinkai tyrimas.
- 8) Iš 7-osios apklausos rezultatų matyti, kad nuo 2009 m. sausio 1 d. 66 % apklausoje dalyvavusių AAI aplinkosaugos klausimais bendradarbiavo su kita AAI. Panašu, kad tarpusavio ryšiai intensyvėja, nes 2009 m. jau pusė respondentų turėjo bendradarbiavimo patirties. Dažniausiai nurodomos priežastys, kodėl trečdalis AAI neįsitraukia į bendradarbiavimo veiklą, yra šios:
  - a) išteklių trūkumas (62 %);
  - b) AAI įgūdžių ar patirties trūkumas (51 %);
  - c) partnerių trūkumas (27 %).
- 9) Toje pačioje apklausoje buvo pabrėžta, kad nuo 2009 m. išteklių ir įgūdžių trūkumą nurodančių AAI dalis beveik padvigubėjo. AAI daugiausia tarpusavyje keitėsi audito informacija ar aplinkosaugos audito patirtimi (74 %) ir bendradarbiavo su kita AAI dėl audito, susijusio su tarptautiniu aplinkosaugos susitarimu (66 %). Šios dvi bendradarbiavimo sritys buvo tarp pirmaujančių ir 2009 m. sąrašė².
- 10) Antra, aplinkosaugos auditai gali padėti ugdyti kompetenciją. Lygiagrečiai, koordinuoti arba jungtiniai auditai gali būti vertinami kaip galimybė dalytis metodika ir audito principais ir valstybėms narėms keistis aplinkosaugos audito įgūdžiais.
- 11) INTOSAI WGEA sekretoriato koordinuojama apklausa vėliau buvo išsiųsta visoms INTOSAI narėms ir į ją atsakė 32 AAI. Be to, 8 AAI jau anksčiau buvo pateikusios savo pastabas, o tai reiškia, kad atsakymus pateikė iš viso 40 AAI.
- 12) Iš neseniai atliktos 7-osios WGEA apklausos rezultatų matyti, kad daugumos atsakymus pateikusių AAI įgaliojimai leidžia joms atlikti veiklos, atitikties ir finansinius auditus aplinkosaugos klausimais. Taip pat dauguma AAI nurodė,

---

²7-oji WGEA apklausa, 2010 m.

- kad turi įgaliojimus atlikti veiklos (94 %), atitikties (91 %) ir finansinius (88 %) auditus³.
- 13) Reikėtų pabrėžti, kad 5203-osios GUID yra tarsi vadovas, skirtas padėti AAI pačioms sudaryti sutartį su kitomis AAI, kurios atitiktų jų konkrečius poreikius ir aplinkybes.
  - 14) Remiantis INTOSAI WGEA Aplinkosaugos audito duomenų baze, iki šiol buvo paskelbta 71 audito ataskaita, susijusi su bendrais aplinkosaugos auditais⁴.
  - 15) 2007 m. birželio mėn. keturiolika (14) aukščiausiųjų audito institucijų iš šešių (6) žemynų ėmėsi unikalių bendrų pastangų audituoti klimato kaitos programas ir pirmą kartą bendradarbiavo, kad parengtų ir atliktų savo nacionalinių vyriausybių įsipareigojimų ir programų, susijusių su klimato kaitos švelninimu ir prisitaikymu prie jos, veiklos auditą⁵. Buvo įtrauktos AAI ir iš besivystančių, ir iš išsivysčiusių šalių. Projekte dalyvavo institucijos iš Australijos, Austrijos, Brazilijos, Kanados, Estijos, Suomijos, Graikijos, Indonezijos, Norvegijos, Lenkijos, Slovėnijos, Pietų Afrikos, Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų, turinčios skirtingą patirtį vyriausybių klimato kaitos valdymo audito srityje.
  - 16) Siekdamas paremti nacionalinius auditus, dalyvaujančios AAI parengė bendrąjį audito metodą, apimantį galimus audito tikslus ir kriterijus bei klausimus, kuriais būtų galima vadovautis atliekant bet kokį auditą. Kiekviena AAI atliko nacionalinius auditus, kurių rezultatus pateikė savo šalyje, taip pagal vidaus praktikas ir standartus reaguodamos į savo šalies klimato kaitos prioritetus. Koordinuotas auditas dalyvaujančioms AAI padėjo ugdyti gebėjimus ir, keičiantis informacija su kolegomis, pagerinti savo atliekamus auditus. Šis metodas buvo labai sėkmingas siekiant skatinti ir remti efektyvius nacionalinius klimato kaitos programų auditus. Visų šių šalių vyriausybės nurodė, kad klimato kaita yra svarbi problema, įsipareigojo mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir spręsti prisitaikymo prie klimato kaitos problemą⁶.

³ 7-oji WGEA apklausa 2010 m.

⁴ 1 priedas „INTOSAI WGEA – AAI bendradarbiavimas: patarimai ir bendrų auditų pavyzdžiai“ (angl. *Cooperation Between SAIs: Tips and Examples for Cooperative Audits*), 2007 m.

⁵ Bendra koordinuoto tarptautinio klimato kaitos audito ataskaita – pagrindinės išvados vyriausybėms ir jų auditoriams (angl. *Joint Report on Coordinated International Audit on Climate Change – Key Implications for Governments and their Auditors*), 2010 m. Prieiga per internetą: <http://www.environmentalauditing.org/Home/FocusonClimateChange/GlobalAuditonClimateChange/tabid/245/Default.aspx>.

⁶ Koordinuotas tarptautinis klimato kaitos auditas – pagrindinės išvados vyriausybėms ir jų auditoriams, 2010 m. lapkričio mėn.

17) Pagrindiniai šių gairių tikslai:

- nustatyti skirtingus bendro audito tipus ir pobūdį;
- nustatyti kiekvieno bendro audito tipo privalumus ir trūkumus;
- nustatyti metodus, kuriais remdamosi AAI galėtų bendradarbiauti, atlikdamos tarptautinių aplinkosaugos susitarimų auditus;
- aprašyti protokolą arba sutartį, kuriuos AAI galėtų pasitelkti, atlikdama auditą (planavimas, atlikimas ir ataskaitų teikimas).

» TARPTAUTINĖ APLINKOSAUGOS SUTARTIS / SUSITARIMAS

- 18) Kaip apibrėžta JTAP⁷ paskelbtame dokumente „Daugiašalių aplinkos apsaugos susitarimų (DAS) įgyvendinimo auditas: pradmenys auditoriams“, sąvoka „daugiašaliai aplinkosaugos susitarimai“, arba kitaip DAS, yra plati ir susijusi su bet kokia teisiškai privaloma tarptautine priemone, kuria nacionalinės vyriausybės įsipareigoja siekti konkrečių aplinkosaugos tikslų. Šie susitarimai gali būti įvairių formų, pavyzdžiui: konvencija, tarptautinė sutartis, sutartis, chartija, baigiamasis aktas, paktas, susitarimas, įsipareigojimas, protokolas arba konstitucija (tarptautinės organizacijos). 1969 m. Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės sąvoka „tarptautinė sutartis“ buvo apibrėžiama kaip „raštu tarp valstybių sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos, įtvirtintas viename, dviejuose ar keliuose susijusiuose dokumentuose, nesvarbu, koks būtų to susitarimo pavadinimas“. Tačiau praktiškai terminai „tarptautinė sutartis“, „konvencija“ arba „sutartis“ dažnai yra vartojami sinonimiškai⁸. Nepaisant skirtingo pavadinimo tarimo, Jungtinių Tautų išleista rezoliucija Nr. 70/2015 „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“ yra laikoma vienas iš DAS, kuris atlieka svarbų vaidmenį viso pasaulio vyriausybių politikoje, programose ir veikloje⁹. Daugiau informacijos šiuo klausimu galima rasti 5202-osiose GUID „Darnus vystymasis: aukščiausiųjų audito institucijų vaidmuo.“

⁷ Daugiašalių aplinkosaugos susitarimų (DAS) įgyvendinimo auditas: pradmenys auditoriams. Prieigą per internetą: <http://www.environmental-auditing.org/LinkClick.aspx?fileticket=NrVuKEhCRq8%3d&tabid=128&mid=568>.

⁸ II dalis, 2.1 straipsnis „DAS vaidmuo ir paskirtis“.

⁹ Daugiau informacijos apie dokumentą „Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“ galima rasti internete adresu

<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication>.

» BENDRŲ AUDITŲ APIBRĖŽTIS

- 19) Bendri auditai – tai auditai, kuriuose dalyvauja dvi ar daugiau audito institucijų. Šiose gairėse nagrinėjami būtent aukščiausiųjų audito institucijų (AAI) atliekami bendri auditai. Auditus galima skirstyti į tris tipus: jungtiniai, lygiagrečiai (paraleliniai) ir koordinuoti auditai¹⁰.
- 20) Šie auditai yra susiję su veikla, kurioje dalyvauja keletas šalių, pvz., finansinės paramos žemės ūkio ir regioninei infrastruktūrai stiprinti arba paramos teikėjų fondų auditas. Pavyzdžiui, cunamio fondo auditas tapo bendru daugelio aukščiausiųjų audito institucijų interesu dėl didžiulių pinigų sumų, kurias nuo cunamio nukentėjusioms šalims skyrė šalys donorės. Taigi, būtina parengti patikimą ataskaitą, kuri būtų skaidri ir kuria būtų atsiskaitoma paramos teikėjams, paprastai lėšas surenkantiems iš žmonių. Vis dėlto paramą teikiančiai šaliai yra veiksmingiau į savo aukščiausiųjų institucijų auditą įtraukti vietinius auditorius, nes taip galima geriau suprasti tikrąją cunamio aukų padėtį¹¹.

---

¹⁰ Aukščiausiųjų audito institucijų bendradarbiavimas – bendrų auditų patarimai ir pavyzdžiai (angl. *Cooperation Between Supreme Audit Institutions – Tips and Examples for Cooperative Audits*), 2007 m.

¹¹ 9000-ųjų GUID „Bendri AAI auditai“ 2.1 poskyris.

D

BENDRŲ AUDITŲ TIPAI

- 21) Šiame skyriuje labai tinka remtis 9000-osiomis GUID „Bendri AAI auditai“ ir „Bendradarbiavimas tarp aukščiausiųjų audito institucijų – bendrų auditų patarimai ir pavyzdžiai“ (2007 m.).¹² Šių dokumentų nuostatos gali būti pritaikytos išskirtinai tik tarptautiniams aplinkosaugos susitarimams. Kiekvienam audito tipui (lygiagrečiam / paraleliniam, jungtiniam ir koordinuotam) pateikiamos šios temos: pobūdis, privalumai, trūkumai ir pavyzdžiai.
- 22) Tarptautinių susitarimų, dvišalių ar daugiašalių sutarčių auditai gali būti atliekami kaip:
  - atitikties auditai;
  - veiklos auditai, kurie taip pat apima atitiktį;
  - finansiniai auditai;
  - mišrūs auditai, kurie yra pirmųjų trijų audito tipų deriniai.
- 23) Bet kuris metodas gali būti pagrįstas, atsižvelgiant į kiekvienos AAI apimtį ir įgaliojimus. Tačiau, remiantis apklausomis, daugelis AAI pirmenybę teiks veiklos auditams, nes ši metodika yra plačiai taikoma ir gerai žinoma. AAI taip pat gali nuspręsti apsvarstyti, koku mastu jos įtrauks tam tikrus finansinius aspektus, pavyzdžiui, potencialių ir faktinių įsipareigojimų aplinkai nustatymą.
- 24) Kadangi šios GUID yra skirtos AAI, atliekančioms tarptautinių aplinkosaugos susitarimų auditus bendradarbiaujant su kitomis AAI, gairėse nėra rekomenduojamas vienas konkretus audito tipas. Gali būti pasitelkiamas atitikties bei platesnis veiklos auditas.
- 25) Pagrindiniai gero audito principai ir pagrindiniai visuotinai priimti standartai (bendrieji standartai, srities standartai ir ataskaitų teikimo standartai) taip pat

¹² Aukščiausiųjų audito institucijų bendradarbiavimas – bendro audito patarimai ir pavyzdžiai“. Prieiga per internetą: <http://www.environmental-auditing.org/LinkClick.aspx?fileticket=IFRPAQN%2fTmk%3d&tabid=128&mid=568>.

galioja abiem audito rūšims. Todėl šiose gairėse kalbama tik apie tai, kaip AAI galėtų bendradarbiauti ir kokie būtų kiekvieno bendradarbiavimo privalumai bei trūkumai.

1 INTARPAS. BENDRO AUDITO PAVYZDYS

26) Ramiojo vandenyno aukščiausiųjų audito institucijų asociacijos (PASAI) bendras veiklos auditas prisitaikymo prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos valdymo ir strategijų srityse. 2012 m. spalio mėn. PASAI generaliniai auditoriai 15-ajame PASAI kongrese nusprendė patvirtinti ketvirtąjį PASAI bendrą veiklos auditą. Buvo nuspręsta, kad jo tema – prisitaikymas prie klimato kaitos bei nelaimių rizikos mažinimo strategijos ir valdymas. Atliekant auditą dalyvavo dešimt AAI iš aštuonių Ramiojo vandenyno salų valstybių: Kuko salos, Mikronezijos Federacinių Valstijų (FSM), Kosraės valstijos (FSM), Ponapės valstijos (FSM), Fidžio, Palau, Samoa ir Tuvalu.

PARAMA BENDRIEMS AUDITAMS

27) Auditui paramą teikė INTOSAI Plėtros iniciatyva (IDI), Azijos plėtros bankas (ADB) ir PASAI. Viktorijos generalinio auditoriaus institucija Australijoje irgi rėmė audito grupes pagal ACAG / PASAI Dvynių projektus. Taip pat dalyvavo PASAI Regioninė aplinkos audito darbo grupė (RWGEA). Ramiojo vandenyno regioninės aplinkos programos sekretoriatas (SPREP), kuris yra pagrindinis regiono suinteresuotasis subjektas, suteikė specialių techninių žinių apie prisitaikymą prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo priemonės Ramiojo vandenyno regione. Be to, audito metu SPREP teikė paramą techninių klimato kaitos klausimų audito grupėms.

Šaltinis: Koordinuojamo Ramiojo vandenyno regiono veiklos audito ataskaita. Prisitaikymas prie klimato kaitos bei nelaimių rizikos mažinimo strategijos ir valdymas (angl. *Report of the Coordinated Pacific Region Performance Audit: Climate Change Adaptation and Disaster Risk Reduction Strategies and Management*), 2015 m. balandžio mėn.

D.1. LYGIAGRETIEJI AUDITAI

» D.1.1. APIBRĖŽTIS

- 28) Lygiagretusis (arba paralelinis auditas¹³, kaip apibrėžta 9000-osiose GUID) yra toks auditas, kurį daugiau ar mažiau vienu metu atlieka dvi ar daugiau AAI, pasitelkdamos skirtingas audito komandas ir atsiskaitydamos tik jų pačių išrinktai asamblėjai ar vyriausybei bei savo šaliai pateikdamos tik pastabas ir (arba) išvadas.¹⁴

» D.1.2. PRIVALUMAI

- 29) Yra keletas šio tipo audito privalumų:
- Teisinės problemos, jei tokių kyla, yra minimalios, nes kiekviena šalis viską sprendžia vadovaudamasi tik savo jurisdikcija.
  - Nedaug keitimosi informacija problemų arba jų iš viso nėra.
  - Mažesnis politinis jautrumas nei atliekant jungtinį auditą.
  - Nelieta „pateikimo“ įstatymų leidžiamajai asamblėjai (parlamentui) ar vyriausybei problemų dėl laiko skirtumų, nes ataskaitos teikiamos tik AAI šalyje.
  - Kiekviena AAI turi didesnę veiksmų laisvę nustatyti išteklius, kuriuos ji skirs konkrečiam auditui.
  - Sumažinta galima santykių tarp AAI įtampa, t. y. ginčų dėl apimties, turinio, pastabų, išteklių, terminų, paskelbimo ir t. t. turėtų nebelikti arba jų turėtų būti kaip galima mažiau.
  - Poveikis ir svarba kiekvienoje šalyje padidėja, jeigu ataskaitos pateikiamos per tam tikrą mėnesių skaičių (galbūt 6). Savo ataskaitose AAI taip pat gali paminėti, kad kitos AAI atlieka panašų darbą. Jeigu kuri nors iš kitų AAI jau pateikė pastabas, būtų galima ataskaitoje užsiminti apie jų išvadas, tačiau tai greičiausiai būtų opus klausimas.
  - Paprastesnė logistika: tiesioginio koordinavimo reikia gerokai mažiau nei atliekant jungtinį auditą.
  - Galbūt veiksmingiau ir tinkamu laiku gali būti pasitelkti atitinkami ekspertai.

» D.1.3. TRŪKUMAI

- 30) Yra keletas šio tipo audito trūkumų:

¹³ 9000-osios GUID, 1.3 poskyris.

¹⁴ Daugiašalių aplinkosaugos susitarimų (DAS) įgyvendinimo auditas: pradmenys auditoriams, 2010 m.

- Lygiagrečiojo, arba paralelinio audito apibrėžtis parodo, kad kiekviena AAI ataskaitas teiks tik savo teisės aktų leidėjui arba vyriausybei ir tik tas pastabas ir (arba) išvadas, kurios yra susijusios su ta konkrečia šalimi ar vyriausybe.
  - Gali būti mažiau bendrojo poveikio ir dėmesio iš teisės aktų leidėjų, vyriausybės, žiniasklaidos, aplinkos apsaugos grupių ir t. t., nes tikėtina, kad atskiros AAI ataskaitos bus teikiamos skirtingomis datomis (ypač, jeigu pateikimo datos labai skiriasi). Poveikis taip pat galėtų priklausyti nuo audito apimties.
  - Lygiagretieji, arba paraleliniai auditai yra mažiau koordinuojami nei jungtiniai auditai. Dėl šios priežasties jų apimtis gali labai skirtis.
  - Tikėtina, kad individualiose ataskaitose mažiau dėmesio bus skiriama bendrosioms šalių problemoms.
  - Tikėtina, kad informacijos mainai tarp AAI nebus tokie geri, kokie būtų atliekant jungtinį auditą.
  - Sudėtingiau rengti pokalbius su organizacijomis. Tikėtina, kad apklausiami asmenys bus labiau sutrikę, jei keletą pokalbių metu skirtingos AAI jiems užduos tuos pačius klausimus ir pan.
- 31) Iki šiol įgyta patirtis rodo, kad lygiagretusis auditas užima daug laiko. Jį sunku planuoti iš anksto, ypač atsižvelgiant į tai, kad reikia priimti sprendimus dėl audito darbo prioritetų ir juos integruoti kartu su kitais abiejų AAI prioritetais. Vis dėlto šiam konkrečiam auditui taikant lygiagrečiojo audito metodą iki šiol buvo gauta daugiau išvadų, nei tikriausiai būtų buvę surinkta tuo atveju, jeigu kiekviena šalis nepriklausomai būtų atlikusi savo auditą.

» D.1.4. KITI PASTEBĖJIMAI

- 32) Jeigu atlikusi auditą AAI nustato, kad šalys, išskyrus tas, kurios dalyvauja atliekant konkretų auditą, nesilaiko jokių tarptautinių sutarčių, kiekviena dalyvaujanti AAI turėtų nuspręsti, ar (ir koku būdu) apie šį nesilaikymą pranešti savo teisės aktų leidėjui arba vyriausybei bei toms AAI šalims, kurios turi įtakos faktiniam auditui, bet jame nedalyvauja. Be to, tais atvejais, kai AAI nustato, kad jos šalis nesilaiko tarptautinių sutarčių, ji taip pat turi nuspręsti, kaip viešai apie tai pranešti.
- 33) Lygiagrečiojo audito metodas paprastai tinkamesnis tuomet, kai dalyvaujančios AAI yra labai skirtingos, pavyzdžiui, dėl teisinių sunkumų, susijusių su skirtingomis pateikimo atitinkamiems teisės aktų leidėjams ar vyriausybėms datomis, arba kai bendradarbiavimo veikla yra susijusi su opiais aplinkosaugos ir politikos klausimais.

» D.1.5 . LYGIAGREČIŲJŲ / PARALELINIŲ AUDITŲ PAVYZDŽIAI

- 34) Geras pavyzdys yra bendras veiklos auditas (BVA), kurį 2011–2012 m. atliko Ramiojo vandenyno aukščiausiųjų audito institucijų asociacija (PASAI). Daugiausia dėmesio buvo skiriama pagrindinių agentūrų veiklai kiekviename PASAI valstybėje narėje. Tai apėmė žuvininkystės valdymo institucijas ar ministerijas, taip pat už jūrų priežiūrą ir reagavimą atsakingas agentūras. Buvo numatyta, kad kiekviena dalyvaujanti AAI apie savo išvadas praneš vadovaudamasi savo jurisdikcija ir kad aukšto lygio regioninė perspektyva bus įtraukta į šią regiono apžvalgą „2013 m. Ramiojo vandenyno regiono bendro veiklos audito ataskaita. Tvarios žuvininkystės valdymas PASAI“ (angl. *The 2013 Pacific Regional Report of the Cooperative Performance Audit: Managing Sustainable Fisheries in PASAI*).
- 35) BVA programa buvo įgyvendinama pagal Ramiojo vandenyno regioninio audito iniciatyvą (PRAI). Pagrindinis PRAI aspektas – stiprinti atskirų AAI gebėjimus, joms dalyvaujant bendruose veiklos audituose ir bendruose finansiniuose audituose. Tai atitinka INTOSAI strateginį tikslą – siekti glaudesnio AAI bendradarbiavimo. 2008 m. PASAI kongrese generaliniai auditoriai nusprendė, kad pirmoji BVA programa turėtų būti orientuota į aplinkosaugą. Tai labai gerai derėjo su INTOSAI WGEA darbo planu, kurio tikslas – palengvinti lygiagrečiuosius, jungtinius ar koordinuotus auditus kiekviename INTOSAI regione, įskaitant PASAI.
- 36) Bendras PRAI tikslas yra „gerinti valstybinį auditą Ramiojo vandenyno regione, kad jis atitiktų vienodus ir aukštus standartus“. Siekiant šio tikslo, vienas iš PRAI sprendimų yra sukurti ir išlaikyti valstybinio audito pajėgumus, atliekant bendrus auditus su aukščiausiosiomis audito institucijomis (AAI) Ramiojo vandenyno regione.
- 37) PRAI darbo programoje pažymima, kad AAI pajėgumai regione skiriasi, tačiau jos visos susiduria su panašiais žmogiškųjų išteklių pajėgumų iššūkiais. Siekiant spręsti šį klausimą, viena iš taikomų strategijų yra veiklos audito gebėjimų ugdymas bendradarbiavimo metodu. Šis PRAI komponentas palaiko bendrus veiklos auditus, kuriuos atlikus parengiamos atskiros nacionalinės ataskaitos ir pateikiama Ramiojo vandenyno generalinių auditorių regioninė ataskaita, kurioje daugiausia dėmesio skiriama tvarios žuvininkystės valdymui, nes pasirinktai audito temai įtakos turėjo mokslinė informacija, jog tam tikros tunų rūšys dėl netvarios žvejybos praktikos patiria stresą vakarinėje ir centrinėje Ramiojo vandenyno dalyse (WCPO).
- 38) Atliekant auditą dalyvavo devynios (9) PASAI AAI narės. Audito grupės, taikydamos tarpusavio vertinimo metodą, kartu dirbo audito planavimo bei

ataskaitų teikimo etapuose. Jos gavo ekspertų konsultantų paramą, įskaitant paramą šalies viduje, renkant duomenis audito metu, atliekant audito analizę ir rengiant ataskaitas. Taip pat buvo naudinga užtikrinti elektroninį ryšį tarp konsultantų ir komandos narių.

- 39) Bendra audito išvada buvo tokia: dauguma audituotų Ramiojo vandenyno salų valstybių turi sustiprinti tunų žvejybos valdymo priemones daugelyje tarptautinių, regioninių ir subregioninių žuvininkystės valdymo susitarimų, o Ramiojo vandenyno salų valstybės turi atsižvelgti į savo įsipareigojimus šioje srityje¹⁵.

D.2. JUNG TINIAI AUDITAI

» D.2.1. APIBRĖŽTIS

- 40) Jungtinis auditas – tai auditas, kurį atlieka viena iš dviejų ar daugiau AAI auditorių sudaryta audito grupė, kuri parengia vieną bendrą ataskaitą, skelbiamą visose dalyvaujančiose šalyse.

» D.2.2. PRIVALUMAI

- 41) Šio tipo auditas turi keletą privalumų:
- Apimtis gali būti labiau koordinuota ir tiksliau nukreipta nei atliekant lygiagrečiuosius auditus.
  - Geresnis keitimasis informacija, metodologija ir t. t.
  - Lengviau suorganizuoti bendrus pokalbius nei individualius. Tiek apklausėjams, tiek apklausiamiesiems lengvesnė logistika planuojant vieną, o ne du ar daugiau susitikimų.
  - Bendri pokalbiai bus priimtinesni pokalbio dalyviams, nes jiems nereikės atsakinėti į tuos pačius klausimus keliuose pokalbiuose su skirtingomis AAI.
  - Tikėtina, kad ataskaitos patikimumas ir gal net jos poveikis padidės, nes AAI veiks kaip vienas organas, o ne atskirai (taip pat žr. „Trūkumai“).
  - Atliekant auditą galima remtis ir kitais požiūriais, kurie gali padėti parengti daugiau išvadų.

¹⁵ Ramiojo vandenyno regiono bendro veiklos audito ataskaita: tvarios žuvininkystės valdymas (angl. *Pacific Regional Report of the Cooperative Performance Audit: Managing Sustainable Fisheries*), 2013 m.

- Ataskaitų rengimas gali būti labiau sutelktas (taip pat žr. „Trūkumai“).
- Bendra ataskaita gali turėti didesnę poveikį ir sulaukti daugiau dėmesio iš teisės aktų leidėjų, vyriausybės, žiniasklaidos, aplinkosaugos grupių, pramonės atstovų ir t. t., nes joje susitelkiama į visas audituojamas šalis ir jų bendras problemas, pavyzdžiui, riziką žmonių bei aplinkos sveikumui ir saugumui. Tai taip pat gali priklausyti nuo audito apimties.

» D.2.3. TRŪKUMAI

42) Yra keletas šio tipo audito trūkumų:

- Dalyvaujančių šalių politinis jautrumas gali skirtis, ir į tai reikės atsižvelgti.
- Gali kilti poreikis suderinti kiekvienos jungtiniame audite dalyvaujančios AAI atliekamo audito nepriklausomumą su medžiagos tvarkymu arba išvada, galinčia vienam iš dalyvių sukelti sunkumų pagal jo jurisdikciją.
- Gali kilti sunkumų užtikrinant, kad bendrų ataskaitų apimtis išliks kiekvienos AAI galioje.
- Teisinių sunkumų gali kilti tais atvejais, kai yra nustatytos skirtingos ataskaitų pateikimo atitinkamiems teisės aktų leidėjams ar vyriausybėms datos.
- Kompromisai darbo grupėse (audito grupėse) gali susilpninti arba neigiamai paveikti logistiką, apimtį, metodiką, išteklius, laiką, išvadas, ataskaitas, viena kitos failų peržiūrą ir t. t. Taigi, būtina sukurti mechanizmą ginčams, kylantiems dėl tokių klausimų, spręsti.
- Rizika, kad dalyvaujančių AAI santykiai bus įtempti, yra didesnė.
- AAI nuomonių skirtumai, nesvarbu, didesni ar mažiau reikšmingi, pavyzdžiui, prieštaringos galutinės ataskaitos išvados, gali sumažinti ataskaitos ir AAI patikimumą.
- Jungtinio audito ataskaitų teikimas gali būti bendresnio pobūdžio, nes darbo grupėse dalyvaujantys auditoriai (audito grupės) gali bandyti pateikti vieną bendrą ataskaitą ir taip išvengti tam tikrų konkrečių pastabų arba sušvelninti gautus duomenis ir (arba) parengtas išvadas, kurioms gali būti vieningai nepritarta.
- Jeigu pastebėjimai ir (arba) išvados yra pernelyg bendro pobūdžio, ataskaitos ir AAI patikimumas gali sumažėti.
- Logistika ir organizavimas taps sudėtingesni, o tai turės didelės įtakos audito sąnaudoms (t. y. koordinavimui).

» D.2.4. KITI PASTEBĖJIMAI

- 43) Trūkumus galima sumažinti atliekant geografinių regionų jungtinius auditus, pavyzdžiui, bendradarbiaujant Šiaurės šalių, JAV ir Kanados, Vakarų Europos šalių ar Pietų Amerikos šalių AAI ir t. t. INTOSAI geografiniai regionai AFROSAI, ARABOSAI, ASOSAI, CAROSAI, EUROSAI, OLACEFS ir PASAI taip pat gali būti laikomi vienu iš grupavimo būdų (šis grupavimas taip pat svarbus, kai AAI atlieka lygiagrečiuosius auditus).
- 44) Jungtiniai geografinių regionų auditai gali sumažinti sąnaudas, taip pat supaprastinti logistiką ir padėti lengviau pasirinkti aktualiausias tarptautines aplinkosaugos audito sutartis (bendros problemos ar klausimai).

» D.2.5. JUNGTINIŲ AUDITŲ PAVYZDŽIAI

- 45) 2009 m. balandžio mėn. Buenos Airėse (Argentinoje) vykusio aštuntojo OLACEFS specialiosios aplinkos techninės komisijos (COMTEMA) posėdžio dalyviai susitarė atlikti bendrą auditą, kad nustatytų, ar regioninės vyriausybės laikosi įsipareigojimų, susijusių su Jungtinių Tautų Bendrąja klimato kaitos konvencija (JTBKKK). Projekte dalyvavo AAI iš devynių šalių: Argentinos, Brazilijos, Kolumbijos, Kosta Rikos, Salvadoro, Hondūro, Panamos, Paragvajaus ir Peru. Brazilijos audito rūmai koordinavo bendras pastangas dėl AAI dalyvavimo koordinuotame tarptautiniame klimato kaitos audite, kurį patvirtino WGESA ir kuriam vadovavo Kanados AAI.
- 46) Siekiant paremti nacionalinius auditus, buvo sukurtas bendrasis audito metodas, panašus į nustatytąjį atliekant WGEA koordinuojamą tarptautinį auditą. Argentinos, Salvadoro ir Paragvajaus AAI, kurdamos savo audito kriterijus, taip pat naudojos 2010 m. WGEA leidiniu „Vyriausybės atsako į klimato kaitą auditavimas“ (angl. *Auditing the Government Response to Climate Change*). Kiekviena AAI atliko auditus, parengė ir pateikė nacionalinių auditų ataskaitas, taip reaguodamos į savo šalies klimato kaitos prioritetus ir laikydamosi savo vidaus praktikos bei standartų. Šios temos buvo susijusios su kovos su klimato kaita veiksmy valdymu, tobulinimu, šiltnamio efektą sukeliančių dujų aprašų, klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos politikos rengimu ir įgyvendinimu.
- 47) Užbaigus visus individualius auditus, gegužės mėn. Limoje (Peru) buvo surengtas susitikimas bendrai ataskaitai aptarti. Ši ataskaita buvo oficialiai paskelbta 2011 m. spalio mėn. 21-ojoje OLASEFS generalinėje asamblėjoje Venesueloje.

D.3. KOORDINUOTI AUDITAI

» D.3.1. APIBRĖŽTIS

- 48) Trečias pasirinkimas būtų koordinuotas auditas, t. y. jungtinis auditas, pateikiant atskiras nacionalines ataskaitas (kaip lygiagrečiųjų auditų atveju), lygiagretusis auditas, pateikiant vieną bendrą tarptautinę audito ataskaitą kartu su atskiromis nacionalinėmis ataskaitomis arba bet kokia kita jungtinio ir lygiagrečiojo audito derinimo forma.

» D.3.2. PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

- 49) Taikant šį audito tipą gali būti pašalinti arba sumažinti kai kurie trūkumai, nurodyti kalbant apie lygiagrečiuosius arba jungtinius auditus. Tokia veiksmų kryptis gali būti labai naudinga sprendžiant jurisdikcijos problemas, kurios kyla dėl skirtingų AAI įgaliojimų, galinčių turėti įtakos tam, kaip ir kada reikėtų pateikti ataskaitą dėl tam tikro pastebėjimo ir (arba) išvados. Taigi, norint parengti nacionalinę audito ataskaitą ir bendrą ataskaitą, reikia tam skirti papildomai laiko ir biudžeto lėšų.
- 50) Be to, kadangi koordinuotas auditas yra lygiagrečiojo ir jungtinio auditų (arba atvirkščiai) derinys, jis taip pat turėtų būti lankstesnis paties bendradarbiavimo aspektu. Todėl tokio tipo audito taikymas gali būti palankus ir pageidautinas, kai (ir jeigu) AAI nori įgyti daugiau tarptautinio bendradarbiavimo patirties.

» D.3.3. KOORDINUOTŲ AUDITŲ PAVYZDŽIAI

- 51) Koordinuotas auditas dėl Europos atliekų vežimo reglamento vykdymo, kurį 2012 m. Europoje atliko 8 AAI, buvo vienas iš gerųjų pavyzdžių, kai koordinuotas auditas yra puikus būdas spręsti tarpvalstybines aplinkosaugos problemas. Audito grupę sudarė Bulgarijos, Graikijos, Vengrijos, Airijos, Lenkijos, Norvegijos, Nyderlandų ir Slovėnijos AAI. Audito rezultatai rodo, kad visos aštuonios dalyvaujančios šalys įgyvendino ES reglamentą dėl atliekų vežimo ir apskritai laikėsi formalių įgyvendinimo reikalavimų. Nepaisant to, auditas taip pat atskleidė, kad reglamento įgyvendinimo praktikoje yra keletas reikšmingų trūkumų bei iššūkių.
- 52) Kai kurios koordinuoto audito metu nustatytos problemos: ataskaitų teikimo punktualumas, vykdymo užtikrinimo skirtumai, išteklių ir prioritetų skirtumai bei skirtingas atliekų klasifikavimas. Remdamosi nustatytomis problemomis,

- dalyvaujančios AAI pateikė keletą rekomendacijų, įskaitant: a) parengti strateginį Europos atliekų vežimo reglamento įgyvendinimo planą; b) skirti pakankamai išteklių, atsižvelgiant į neteisėto vežimo riziką; c) konsoliduoti ir suintensyvinti tarptautinį bendradarbiavimą, siekiant plėtoti ir taikyti gerąją praktiką. Ataskaita suteikė daug informacijos reglamentą vertinančiai Europos Komisijai.
- 53) Kitas šio audito tipo pavyzdys – 2010 m. atliktas auditas. Botsvanos generalinio auditoriaus institucija (OAG) pradėjo auditą „Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos ir susijusio Kioto protokolo įgyvendinimo koordinavimas“ (angl. *Coordination on the Implementation of the United Nations Convention on Climate Change and the associated Kyoto Protocol*).
- 54) Bendras audito tikslas buvo įvertinti, ar Botsvanos vyriausybės Meteorologinių paslaugų departamentas (MPD), bendradarbiaudamas su Nacionaliniu klimato kaitos komitetu, tinkamai koordinuoja JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos ir su ja susijusio Kioto protokolo įgyvendinimą. Taikytas metodologinis požiūris atitiko INTOSAI WGEA 2010 m. vyriausybės atsako į klimato kaitą audito gaires.
- 55) Kai kurios iš pagrindinių audito išvadų:
- Nėra visa apimančios klimato kaitos politikos, kuria būtų galima suderinti įvairius teisinės sistemos elementus, turinčius įtakos klimato kaitos politikai. Tokia politika padėtų integruoti klimato kaitos tikslus į atitinkamas politikos sritis, skirtas energetikos, verslo, transporto, namų ūkio, žemės ūkio, miškininkystės, žemės naudojimo ir viešajam sektoriams.
  - Nėra parengto ilgalaikio veiksmų plano, kaip sėkmingai įgyvendinti pagal Konvenciją prisiimtus įsipareigojimus. Tokiame plane būtų numatyti konkretūs tikslai ir išsamūs veiklos rodikliai, siekiant įvykdyti su klimato kaita susijusius įsipareigojimus, būtų nustatyti tikslai, kuriuos reikia pasiekti pagal kiekvieną įsipareigojimą, ir būtų pateiktos įgyvendinimo sąnaudos bei nauda.
  - MPD buvo sunku periodiškai atnaujinti ir skelbti visus antropogeninės kilmės šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos pagal šaltinius ir pagal šalinimo absorbentais būdą nacionalinius aprašus, kaip reikalaujama Konvencijoje.
- 56) Audito metu taip pat nustatyti koordinavimo proceso privalumai ir trūkumai, įgyvendinant JTBKKK ir Kioto protokolą, kaip ir buvo rekomenduojama, kad Nacionalinis klimato kaitos komitetas būtų įgaliotas efektyviai vykdyti koordinavimo įgaliojimus.
- 57) Kitos rekomendacijos, kurių raginama laikytis:
- Parengti klimato kaitos politiką, kuri būtų skirta JTBKKK ir Kioto protokole nurodytoms svarbiausioms sritims.

- Parengti nacionalinę planų sistemą, siekiant užtikrinti, kad atitinkami suinteresuotieji subjektai klimato kaitos klausimus įtrauktų į savo plėtros planus, prioritetu laikydami klimato kaitos rizikos mažinimą.
- Periodiškai atnaujinti ir skelbti visų pagal Monrealio protokolą nekontroliuojamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos pagal šaltinius ir pagal šalinimo absorbentais būdą aprašus, parengtus pagal palyginamąsias metodikas, dėl kurių susitarta Šalių konferencijoje.

1 lentelė			
Bendrų auditų tipų charakteristikos¹⁶			
Bendrų auditų tipai	Jungtinis auditas	Koordinuotas auditas	Lygiagretusis (arba paralelinis) auditas
Komanda	Bendra audito grupė	Nacionalinė audito grupė iš AAI, turinti tam tikrą koordinavimo struktūrą	Nacionalinė audito grupė iš AAI
Audito metodas (apimtis, klausimai, metodai)	Identiški visoms dalyvaujančioms AAI	Koordinuotas ir (arba) suderintas iki tam tikro laipsnio, tačiau galimi skirtumai tarp AAI	Kiekviena AAI renkasi individualiai
Ataskaita	Tik bendra audito ataskaita	Nacionalinės ataskaitos ir (arba) bendra audito ataskaita	Tik nacionalinės ataskaitos

D.4. DALIJIMOSI ŽINIOMIS KONCEPCIJA

- 58) Svarbu, kad AAI galėtų keistis informacija ir perduoti viena kitai žinias aplinkosaugos klausimais. Tai galima padaryti tiesiogiai nedalyvaujant jungtiniame, koordinuotame ar lygiagrečiajame audite. Visgi tikėtina, kad faktinė patirtis, įgyta kartu su kolegomis iš kitų šalių atliekant auditą aplinkosaugos klausimais, lems efektyvesnį keitimąsi žiniomis.

¹⁶ INTOSAI WGEA – „Aukščiausių audito institucijų bendradarbiavimas – bendrų auditų patarimai ir pavyzdžiai“ (2007 m.).

- 59) Dėl pirmiau minėtų priežasčių gali būti sunku atlikti jungtinius auditus. Tačiau įgyvendinti lygiagrečius auditus taip pat bus sudėtinga, jeigu dalyvaujančios AAI iš tikrųjų nenorės dirbti kartu. Kaip visada, dalyvaujančiųjų bet kurioje bendradarbiavimu grindžiamoje veikloje asmenybės bus lemiamas veiksnys, siekiant priimtinių lygiagrečiųjų, koordinuotų ar jungtinių auditų rezultatų.
- 60) AAI taip pat turi skirti pakankamai dėmesio politiniams veiksniams, susijusiems su aplinkos apsaugos sistemos pareigomis, ypač pramoniniams ir (arba) finansiniams veiksniams, kurie gali prieštarauti aplinkos apsaugos klausimams. AAI turi suvokti kultūrinius skirtumus, pavyzdžiui, istoriją, religiją, politinę sistemą ir kalbas. Tokie skirtumai gali turėti įtakos audito (jungtinio, koordinuoto ar lygiagrečiojo) atlikimo ir ataskaitų teikimo metodams bei laikui.
- 61) Bet kuriuo atveju, kaip minėta ankstesniuose skyriuose, kiekvieno tipo auditas turi tam tikrų privalumų ir trūkumų. Kad ir koks audito tipas būtų pasirinktas, dalyvaujančios šalys turi nuoširdžiai norėti bendradarbiauti, siekdamos bendro tikslo.

E.1. TARPTAUTINIŲ APLINKOSAUGOS SUSITARIMŲ BENDRŲ AUDITŲ ŽINGSNIAI

- 62) Daugeliu atvejų tarptautinių aplinkos sutarčių auditas gali būti reikalingas tam tikrose geografinėse platumose, nes šalys, kurias labiausiai veikia tam tikra tarpvalstybinė aplinkos padėtis ar problemos, yra arti viena kitos.
- 63) Kaip jau buvo minėta, AAI bendradarbiavimas, pavyzdžiui, viename iš INTOSAI geografinių regionų, ne tik gali sumažinti aplinkosaugos audito atlikimo sąnaudas, bet taip pat padėti AAI pasirinkti, kurias sutartis geriausia audituoti bendradarbiaujant. Šiuo atžvilgiu, planuodamos ar įgyvendindamos tarptautinių aplinkos sutarčių auditus, AAI gali pasinaudoti modeliu, kuris taikomas žingsnis po žingsnio. Be to, AAI turi nuspręsti, kuriame etape jos įdės daugiau pastangų, kad bendras auditas būtų sėkmingas.

» E.1.1. PIRMASIS ŽINGSNIS – AUDITŲ PLANAVIMAS

- 64) Tvarkaraštis / veiksmų planas¹⁸: audito (-ų) laiko planavimas yra esminis audito plano elementas. Kai auditas yra grindžiamas oficialiu dalyvaujančių aukščiausiųjų audito institucijų susitarimu, tikėtina, kad pagrindiniai aspektai, pavyzdžiui, pagrindiniai darbo etapai, kiekvieno etapo užbaigimo laikas ir (arba) užbaigimo forma, tame susitarime jau yra nustatyti. Tvarkaraščio tikslumas ir įsipareigojimas jo laikytis taip pat priklausys nuo audito formos.

¹⁷ INTOSAI WGEA. Aukščiausiųjų audito institucijų bendradarbiavimas – bendrų auditų patarimai ir pavyzdžiai, 2007 m.

¹⁸ 9000-ųjų GUID 3.1 poskyris.

- 65) Kad būtų galima suvienyti jėgas vykdant tokią bendradarbiavimo veiklą, kiekviena AAI turi atlikti keletą išankstinių tyrimų ar parengti keletą apžvalgų. Gali tekti nustatyti:
- kurias sutartis reikia audituoti;
  - kaip ir kur gauti informacijos apie sutartis;
  - ar įmanoma nustatyti arba įvertinti atitiktį;
  - ar AAI kyla audito rizika (kokia jo apimtis ir pobūdis);
  - ar atliekant tokį auditą gali būti įtrauktos kitos AAI;
  - AAI interesų lygmuo, pagrįstas neoficialiomis diskusijomis su atitinkamomis AAI;
  - ar dalyvavimas atliekant bendrą auditą duoda papildomos naudos rengiant audito ataskaitas, planuojant ir keičiantis patirtimi ar sąnaudomis.
- 66) Kiekviena AAI turi ne tik nustatyti, kurios sutartys turėtų būti audituojamos ir ar tokie auditai turėtų apimti kitas AAI, bet ir nuspręsti dėl audito apimties, pobūdžio, laiko, tipo ir jo įvykdomumo.
- 67) Kaip minėta pirmiau, kiekviena AAI gali audituoti bet kokią tarptautinę sutartį, kuri jai atrodo tinkama. Nepaisant to, AAI daugiausia dėmesio turėtų skirti tarptautinių sutarčių, kurių kiekviena šalis privalo laikytis (kurias ji yra ratifikavusi), auditui, taip pat atkreipti dėmesį, ar visos šalys yra nustačiusios būtinas struktūras, teisės aktus, strategijas, įgyvendinimo planus, atitikties ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus, ataskaitų teikimo ir stebėsenos procedūras, skirtas sutarčiai įgyvendinti. Tuomet AAI nustatytų, ar nėra vidaus kontrolės spragų, įgyvendinant konkrečią sutartį, ir pateiktų atitinkamas rekomendacijas.
- 68) Pasirinktos sutartys taip pat turėtų suteikti galimybę atlikti auditą – lygiagrečių, koordinuotą ar jungtinį – ir pasiekti tam tikrus rezultatus, turinčius poveikį tiek aplinkosaugai, tiek keitimuisi informacija ar patirtimi.
- 69) Turėtų būti atliekamas bent jau atitikties auditas, tačiau jis gali būti išplėstas, kad apimtų ir veiklos auditą. Atitikties auditu turėtų būti nustatoma, ar šalis laikosi ar nesilaiko pareigų ir (arba) įsipareigojimų, nurodytų audituojamose sutartyse, remiantis šiais elementais:
- ar yra atitinkamų įstatų ir nuostatų, kurie gali būti susiję su sutartimis;
  - įvertinimu, ar šalis laikosi galiojančių įstatų ir nuostatų bei pačios sutarties.
- 70) Veiklos auditas apibrėžiamas, kaip nurodyta INTOSAI audito standartuose, yra susijęs su ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo auditu ir apima:
- administracinės veiklos ekonomiškumo auditą, remiantis patikimais administraciniais principais ir praktika, taip pat ir valdymo politiką;

- žmogiškųjų, finansinių ir kitų išteklių naudojimo efektyvumo auditą, įskaitant informacinių sistemų, veiklos rezultatų priemonių ir stebėsenos priemonių tikrinimą, kaip ir procedūras, kurias audituojamos įmonės taiko nustatytiems trūkumams pašalinti;
  - veiklos rezultatyvumo auditą, susijusį su audituojamos įmonės tikslų įgyvendinimu bei faktinio veiklos poveikio, lyginant su numatomu poveikiu, auditą.
- 71) Kita vertus, aplinkosaugos klausimai apibrėžiami ir aprašomi vadovaujantis Kairo pareiškimo 1A potėmės 1 rekomendacija (sisteminis požiūris) ir apima:
- finansinius, atitikties ir veiklos aspektus aplinkosaugos audito apibrėžtyje;
  - tvaraus vystymosi sąvoką kaip apibrėžties dalį, kol ji yra vyriausybės politikos ir (arba) programos, kuri turi būti patikrinta, dalis.
- 72) Pagrindinis uždavinys bus atlikti nuodugnią analizę, kodėl nesilaikoma svarbiausių tarptautinių aplinkos apsaugos sutarčių, pavyzdžiui, susijusių su gėlu vandeniu, jūrų tarša ar klimato pokyčiais.
- 73) Pačios AAI turi nuspręsti, ar jos nori bendradarbiauti su kitomis AAI, remdamosi tik preliminariais tyrimais ar apžvalga. Arba, prieš pradėdamos bendradarbiauti su AAI, jos turėtų nuspręsti, ar norėtų įvertinti, ar jų šalis laikosi sutarties.

» E.1.2. ANTRASIS ŽINGSNIS – AUDITŲ ATLIKIMAS

- 74) Siekdama optimizuoti ir sumažinti į auditą dedamas pastangas, AAI nusprendžia imtis bendradarbiavimo veiklos dar prieš atlikdama lyginamąjį tyrimą, ar jos šalis atitinka tarptautines aplinkos sutartis. Jei neatitikimas jau buvo atskleistas, reikalingas oficialus AAI, dalyvaujančių atliekant lygiagrečius, koordinuotą arba jungtinį auditą, susitarimas.
- 75) Šis susitarimas arba protokolas turėtų apimti tokius klausimus: audito pobūdį, ataskaitų teikimo standartus, laiką, personalo paskirstymą ir kitus išteklius, įskaitant finansines priemones. Be to, jame turėtų būti pateiktos gairės, kaip įveikti skirtumus, susijusius su apimtimi, pastebėjimais, rekomendacijomis, išvadamis ir t. t.
- 76) Žinoma, sprendimas naudoti tokį susitarimą bei jo formuluotė priklauso nuo dalyvaujančių AAI. Tai yra svarbu siekiant užtikrinti, kad visos šalys visiškai suprastų savo atsakomybę. Šio pobūdžio susitarime taip pat bus numatytas mechanizmas, kuris galėtų sukurti gerus dalyvaujančių AAI darbo santykius ir tokiu būdu padėtų pasiekti geresnius audito rezultatus.

77) Į visus AAI, atliekančių lygiagrečiuosius, koordinuotus ar jungtinius auditus, susitarimus turėtų būti įtraukti šie punktai:

- Dalyvaujančių AAI pavadinimai.
- Audito tipas – lygiagretusis / paralelinis, koordinuotas arba jungtinis.
- Sutarties audito tipo apibrėžtis, jeigu ji skiriasi nuo šiose gairėse vartojamų apibrėžčių.
- Audituojamos sutarties ir (arba) atskiro skyriaus (-ų) pavadinimas (-ai).
- Informacija apie audito grupės (-ių) sudėtį:
  - » atstovų skaičius;
  - » kiekvienos AAI atstovų lygiai;
  - » kiekvieno atstovo kvalifikacija, įskaitant pradines žinias ir patirtį;
  - » saugumo leidimai (jeigu reikia).
- Projekto pavadinimas ir (arba) grupės vadovas (-ai). Jungtinio audito atveju pageidautina, kad projekto ir (arba) grupės vadovu būtų paskirta tik viena (1) AAI.
- AAI išteklių, pavyzdžiui, valandų, lėšų ir tekstų apdorojimo paslaugų, konsultantų, specialistų ir kt., paskirstymas.
- Kaip tokius išteklius patvirtins dalyvaujančios AAI.
- Audito pobūdis (atitikties ir (arba) veiklos auditas).
- Audito tikslai, apimtis, kriterijai ir metodika.
- Audito tikslų, apimties ir t.t. patvirtinimo metodas.
- Veiksmų kryptis, pagal kurią turi būti renkami audito įrodymai.
- Derinimo su audituojama agentūra (subjektais) metodas ir pobūdis.
- Kokybės užtikrinimo peržiūros metodas ir pobūdis.
- Audito pradžios ir pabaigos datos ir bet koks reikšmingas tarpinis etapas.
- Ataskaitų projektų ir galutinių dokumentų kalba ir išdėstymas.
- Kuri AAI bus atsakinga už ataskaitų arba jų skyrių rašymą.
- Kas bus atsakingas už įvairių ataskaitos (-ų) skyrių vertimą į kitų dalyvaujančių AAI kalbas.
- Audito valdymo komiteto įsteigimas ir jo sudėtis. Jo kompetencijai gali būti priskirti šie punktai:
  - » audito tikslai;
  - » apimtis;

- » kriterijai;
  - » metodika;
  - » taikomų audito standartų pobūdis;
  - » personalas;
  - » kitų išteklių paskirstymas;
  - » ataskaitos (-ų) turinys, įskaitant rekomendacijas, jeigu jų būtų;
  - » išvadų derinimas;
  - » galutiniai terminai;
  - » bendros audito sąnaudos;
  - » nesutarimų dėl bet kurio iš pirmiau nurodytų punktų sprendimas;
  - » visi kiti specialūs klausimai, susiję su specifinėmis audito misijomis.
- Kultūrinis jautrumas.
  - Prieiga prie duomenų ir jų perdavimas audito metu: kam, kur, apribojimai, saugumo apribojimai ir t. t.
  - Ataskaitos (-ų) paskelbimo data ir jų pateikimo įstatymų leidėjams arba vyriausybei sąlygos: kada, kur ir kaip.
  - Pranešimai spaudai ir kt.
  - Saugumo leidimų pobūdis, jeigu reikia.
  - Būsiami tolesni veiksmai, jei tokių bus: kada, kur ir kaip.
  - Fizinės vietos, biuro patalpų, paslaugų suteikimas ir kt.
  - Visi kiti svarbūs aspektai, kurie palengvins audito atlikimą ir rezultatų ataskaitų teikimą.
  - Pakeitimai arba pataisymai (jeigu reikia).
- 78) Kaip jau buvo minėta, dėl tokio pobūdžio susitarimo ir jo formuluotės turi spręsti pačios AAI. Vis dėlto, jei dalyvaujančios AAI neturi pakankamai tarptautinio bendradarbiavimo patirties, jos turėtų atsisakyti į susitarimą įtraukti daugelį klausimų ir (arba) aspektų. Kitaip tariant, susitarimas turėtų būti sudaromas atsižvelgiant į skirtingas AAI patirtis, įgytas įgyvendinant bendrą ir aplinkosaugos tarptautinį bendradarbiavimą. Rengdamos audito sutartis formuluotę, AAI galėtų remtis atnaujintą 9000-ųjų GUID 4 priedu¹⁹.

¹⁹ 9000-ųjų GUID 4 priedas „Standartinis audito susitarimas“.

- 79) Reikėtų pabrėžti, kad AAI, teikdamos ataskaitas apie galimus pažeidimus arba tarptautinių aplinkos sutarčių nesilaikymo atvejus, turi tinkamai jautriai vertinti nustatytus faktus tiek viduje, tiek išorėje.
- 80) Dėl audito metodo ir teisinės struktūros skirtumų tarp AAI ne visi audito standartai gali būti taikomi visiems dalyvaujančių AAI darbo aspektams. Dėl šios priežasties, sudarydamos audito grupę, AAI turėtų žinoti skirtingus savo vaidmenis ir pareigas, kad galėtų atlikti lygiagrečiuosius, koordinuotus ar jungtinius auditus.

» E.1.3. TREČIASIS ŽINGSNIS – AUDITŲ ATASKAITŲ TEIKIMAS

- 81) Esminis veiksmų sekos žingsnis – parengti ataskaitą, pagrįstą audito metu gautais įrodymais. Ji yra labai svarbi, nes turi atspindėti kiekvienos dalyvaujančios AAI nacionalinį pobūdį ir apimti išsamią informaciją audituojamais klausimais, taip darydama didesnį audito poveikį.
- 82) Pagal 9000-ąsias GUID, bendro audito ataskaitos gali būti teikiamos kaip nacionalinės audito ataskaitos arba kaip bendrai parengtas dokumentas²⁰. Praktinė patirtis, gauta atliekant ankstesnius bendrus auditus OLACEF²¹ regione, šiame etape gali būti panaudojama vykdant tokią veiklą:
  - pristatant baigtas ataskaitas; įtraukiant pagrindines išvadas į bendrą ataskaitą;
  - aiškinant išvadas ir įtraukiant pasiūlymus dėl bendrų rezultatų;
  - nustatant bendrą ataskaitos struktūrą;
  - nustatant ir įtraukiant geriausią praktiką (iš audito rezultatų).

» E.1.4. KETVIRTASIS ŽINGSNIS – AUDITŲ ĮVERTINIMAS²²

- 83) Baigus auditą, turėtų būti atliekamas sistemingas paties audito atlikimo vertinimas. Be kita ko, toks vertinimas turėtų apimti patirtį, susijusią su kiekvieno tipo auditu, ypač privalumus ir trūkumus. Auditą taip pat reikia įvertinti siekiant apibendrinti svarbią informaciją apie atlikto audito planavimą ir vykdymą.

²⁰ 9000-ųjų GUID 3.3 poskyris.

²¹ Meksikos AAI indėlis ruošiant parengiamąjį 5203-ųjų GUID projektą „Bendradarbiavimas atliekant tarptautinių aplinkosaugos susitarimų auditus“ (angl. *Cooperation on Audits of International Environmental*).

²² 9000-ųjų GUID 4.1 ir 4.2 poskyriai.

- 84) Tai taip pat gali būti vertinama kaip naudingas būdas pateikti duomenis ir įgytą patirtį, kaip AAI gali bendradarbiauti, atlikdamos tarptautinių aplinkosaugos sutarčių auditus ateinančiais metais, įskaitant galimybę susipažinti ir pasirinkti, kokio tipo auditą atlikti. Be to, tokio pobūdžio vertinimai bus svarbūs, atsižvelgiant į būsimus tolesnius veiksmus.

E.2. INTOSAI IR APLINKOSAUGOS AUDITORIŲ VAIDMUO ATLIEKANT BENDRUS AUDITUS

» E.2.1. INTOSAI TARPININKO VAIDMUO

- 85) Pritaikius bendrą sąvokos „tarpininkas“ vertimą²³, šiame kontekste tarpininkas galėtų būti apibrėžiamas kaip asmuo ir (arba) organizacija, kuri imasi priemonių ar veikia kaip tarpininkas arba ryšių palaikytojas. Tarpininko funkcijos idėja kilo iš Kairo pareiškimo 1.B potėmės 3 rekomendacijos, kurioje teigiama, kad INTOSAI, jei įmanoma, turėtų skatinti AAI bendradarbiavimą, atliekant tarptautinių aplinkos sutarčių auditą. Tai reiškia, kad INTOSAI turėtų dėti visas pastangas, kad būtų skatinami bendri auditai.
- Tarpininko funkcija galėtų būti vertinama kaip prisidėjimas prie tuo metu atliekamų lygiagrečiųjų, koordinuotų ar jungtinių tarptautinių sutarčių auditų. Tai gali būti įgyvendinta pateikiant informaciją, kuri padėtų AAI lengviau pasirinkti audituojamą sutartį ir rasti audito partnerius. Atitinkamos tarpininko užduotys galėtų būti informacijos teikimas apie tarptautines aplinkos sutartis.
  - AAI suinteresuotumas dalyvauti jungtiniame audite.
  - Sutartis, kuriai teikiama audito pirmenybė.
  - Pageidaujamas bendradarbiavimo intensyvumas.
- 86) WGEA interneto svetainė (<http://www.environmental-auditing.org>) gali atlikti lemiamą vaidmenį tarpininko veikloje. Iš tiesų tam tikrais atžvilgiais taip jau yra. Pavyzdžiui, WGEA galėtų rinkti ir skelbti tarptautinių aplinkos sutarčių, kurioms gali būti taikomi bendri auditai, pavyzdžius. Žingsnis šia linkme buvo informacijos apie tarptautines aplinkos sutartis pateikimas darbo grupės interneto svetainėje.

²³ „Tarpininko“ vertimas pasiekiamas adresu <http://www.dictionary.com/browse/broker>. Žiūrėta 2016 m. lapkričio mėn.

- 87) Interneto svetainė gali būti išplečiama, kad apimtų kitus klausimus, ir, jei reikia, jos struktūra gali būti pritaikyta prie naujų temų ar funkcijų. Atskirų AAI interneto svetainės taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį, teikiant informaciją apie konkrečius tarptautinių aplinkos sutarčių auditus. Tarptautinių aplinkos sutarčių audito ataskaitų sąrašas gali būti sudarytas panaudojant duomenis iš naujausių AAI išsiųstų klausimynų. Nuorodos gali būti įtrauktos į pagrindinį puslapį ir į pirmiau minėtą sąrašą.

» E.2.2. APLINKOSAUGOS AUDITORIŲ VAIDMUO

- 88) Aplinkosaugos auditorių darbas yra neįkainojamas nepriklausomos, teisėtos ir patikimos informacijos šaltinis, leidžiantis įvertinti aplinkos politikos veiksmingumą ir efektyvumą nacionaliniu lygmeniu. Ši informacija ne tik gali būti įtraukta į Pasaulio aplinkosaugos apžvalgos (GEO)²⁴ ataskaitas pasauliniu, regioniniu, subregioniniu ir nacionaliniu lygmenimis, bet taip pat gali svariai prisidėti prie JTAP bendrų įgaliojimų nuolat tikrinti pasaulinę aplinkos padėtį. Raginame WGEA ir toliau skatinti aplinkosaugos auditą atlikti kuo platesniu ir integruotu būdu, atsižvelgiant į apribojimus, nacionaliniu lygmeniu būdingus labai skirtingoms sistemoms²⁵.

E.3. KEITIMASIS INFORMACIJA

- 89) Vienas iš INTOSAI WGEA tikslų – palengvinti AAI keitimąsi informacija ir patirtimi. To svarba buvo net keletą kartų pabrėžta 1995 m. vykusiame XV INCOSAI Kaire (Egiptas), kur INTOSAI WGEA buvo rekomenduota toliau rinkti informaciją apie aplinkosaugos auditą ir ją teikti suinteresuotiems INTOSAI nariams (žr. Kairo pareiškimą, 5 psl.).
- 90) Be to, taip pat buvo rekomenduota, kad INTOSAI WGEA apsvaistytų įvairias galimybes, kaip plėtoti mokymo priemones ir AAI keitimąsi informacija apie aplinkos auditą bei patirtimi (žr. Kairo pareiškimą, 8 psl.).
- 91) Yra daug būdų, kaip galima keistis tokia informacija, pradedant nuo tiesioginio AAI kontakto – įprastinėmis ryšio priemonėmis arba internetu – ir baigiant informaciniais biuleteniais, tokiais kaip „Greenlines“, kuriuos INTOSAI WGEA vardu koordinuoja JAV vyriausybės atskaitomybės institucija (GAO) arba AAI. Šie

²⁴ Pasaulinės aplinkos apžvalga, JTAP programos „Pasaulio aplinkos būklė“ 1997 m. ataskaita. Prieiga per internetą: <http://web.unep.org/geo/sites/unep.org/geo/files/documents/geo1/misc/about.htm>.

²⁵ Tarptautinis valstybinio audito žurnalas (angl. *International Journal of Government Auditing*). Aplinkos auditas ir tvarus vystymasis. AAI vaidmuo (angl. *Environmental Auditing and Sustainable Development: SAls Matter*).

informacijos rinkimo ir (arba) platinimo metodai turėtų būti vertinga priemonė
AAI atstovams, kurie nori pasimokyti iš savo kolegų darbo ir patirties.

- 92) (Ši pastraipa pašalinta)
- 93) (Ši pastraipa pašalinta)
- 94) Šie audito standartai ir kiti INTOSAI bendrieji standartai gali būti taikomi atliekant aplinkosaugos auditą. Be to, kaip minėta pirmiau, atliekant tarptautinių sutarčių auditą, bus taikomi tarptautiniai audito standartai²⁶ ir metodai, pasitelkiami tiek atitikties, tiek veiklos auditui atlikti.
- 95) Tačiau įgyvendinant kai kurias audito dalis gali reikėti pasitelkti ekspertus. AAI, kurdamos standartus, tokius kaip ISO 14000 „Aplinkos apsaugos vadyba arba EMAS (Europos Sąjungos aplinkosaugos vadybos ir audito schema)“, gali nuspręsti pasinaudoti įvairiomis tarptautinėmis galimybėmis.
- 96) Kalbant apie faktiškai taikomą metodiką, mes remiamės Veiklos audito su aplinkos apsaugos aspektais atlikimo gairėmis (angl. *Guidance on Conducting Audits of Activities with an Environmental Perspective*), kurias parengė Naujosios Zelandijos (koordinadorius), Pietų Afrikos, Estijos, JAV, Jungtinės Karalystės AAI ir Europos Audito Rūmai, taip pat dokumentu „Daugiašalių aplinkos apsaugos susitarimų (DAS) įgyvendinimo auditas: pradžios auditoriams.“

---

²⁶ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“ ir 4000-asis TAAIS „Atitikties audito standartas“.

- 97) Šiame skyriuje siekiama paaiškinti kai kuriuos AAI vaidmenis ir atsakomybes, ypač tais atvejais, kai skirtingi įgaliojimai ir jurisdikcijos turi įtakos audito įgaliojimams ir pobūdžiui, taikytiniems standartams ir ataskaitų teikimo teisės aktų leidėjams arba vyriausybės būdui.
- 98) Pavyzdžiui, Kanados generalinis auditorius yra atsakingas tik už federalinį auditą, o tai reiškia, kad ši AAI negali audituoti provincijų ar savivaldybių vyriausybių arba privataus sektoriaus organizacijų. Palyginimui: jeigu Norvegijos savivaldybių ar vietos valdžios institucijos gauna nacionalinio teisės aktų leidėjo dotaciją, Norvegijos generalinio auditoriaus institucija turi teisę laisvai gauti visą informaciją apie suteiktas dotacijas, taigi ir teisę atlikti atitinkamų lėšų auditą. Ši patikrinimo teisė apima ir privatų sektorių.
- 99) Be to, AAI struktūra ir organizavimas gali turėti įtakos jos bendradarbiavimui su kitomis AAI. Pavyzdžiui, tam tikri audito standartai gali būti netaikomi tam tikrai AAI, veikiančiai pagal audito rūmų sistemą, veiklai. Dėl kolegialaus ir teisėsauginio audito rūmų sistemos pobūdžio AAI taikomos audito procedūros gali labai skirtis nuo audito procedūrų, atliekamų AAI, kuri atsiskaito parlamentui ir kuriai vadovauja generalinis auditorius arba generalinis kontrolierius.
- 100) Taip pat INTOSAI bendrieji audito standartai ir jų taikymas gali skirtis priklausomai nuo audito apimties, pobūdžio ir tipo. Pavyzdžiui, AAI, atlikdama tarptautinių aplinkos apsaugos sutarčių auditą ir taikydamą veiklos audito metodą, paprastai teiks audituojamo subjekto ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo ataskaitas. AAI, kuri veikia pagal rūmų sistemą, paprastai neturi įgaliojimų taikyti veiklos audito metodą, o kai kurie audito rūmai neturi absoliučiai jokių įgaliojimų atlikti aplinkosaugos auditą.
- 101) Taigi, audito pobūdis ir tai, kaip organizuojamos AAI, gali turėti įtakos tarptautinių aplinkos sutarčių audito atlikimui. Todėl tam tikromis aplinkybėmis nepatartina, kad audito rūmų sistemos reglamentuojama AAI dalyvautų

jungtinio audito veikloje kartu su AAI, kuri, pavyzdžiui, yra atskaitinga tik ministerijai (paprastai Finansų ministerijai), vyriausybei ar teisės aktų leidėjui. Siekiant išvengti jurisdikcijos problemų, kylančių dėl skirtingų įgaliojimų ir skirtingų vaidmenų bei atsakomybių, skirtingais teisiniais pagrindais veikiančios AAI, atlikdamos tarptautinių aplinkos sutarčių auditą kartu su kitomis AAI, turėtų taikyti lygiagrečiojo / paralelinio²⁷ arba koordinuoto audito metodą.

---

²⁷ 9000-ųjų GUID 2.4 ir 3.1 poskyriai.